

**milieuvoorlichting
voor en door bewoners van
multiculturele wijken**

**een project dat aansluit bij de
gemeentelijke beleidsterreinen:**

- Duurzaamheid
- Klimaatbeleid/CO2-reductie
- Leefbaarheid/Duurzame stedelijke vernieuwing
- Integratie en inburgering
- Energie- en waterbesparing
- Gezond binnenmilieu

**Voor informatie en bestellen van de
folder over het project Leve Leven!:**

Projectbureau Aarde-werk
Hugo de Grootstraat 8
2518 ED Den Haag
Telefoon: 070 – 3560329

Email: projecten@aarde-werk.nl
Website: www.aarde-werk.nl

Productie van webdocument en folder is mogelijk gemaakt met een subsidie van de Provincie Zuid-Holland vanuit het programma Duurzame Ontwikkeling.

Inleiding

Klimaatbeleid, duurzame stedelijke vernieuwing, leefbaarheid en waterbeheer: op verschillende gebieden geven lokale en provinciale overheden vorm aan het beleid rond duurzame ontwikkeling. Het betrekken van burgers bij deze onderwerpen is één van de uitdagingen waar de overheid voor staat. **Projectbureau Aarde-Werk** ontwikkelt vernieuwende projecten om burgers, bewoners en consumenten te betrekken bij duurzaamheid. De uitvoer geschiedt in samenwerking met de gemeente en (lokale) partners, zoals o.a. woningcorporaties, welzijns- en onderwijsinstellingen.

Inleiding

Methodiek

Doelstelling

Doelgroep

Training

Materiaal

Nieuwe projecten

Resultaten vanuit eerdere projecten

Tarieven

In 2002 is door Aarde-Werk het project **Leve Leven!** ontwikkeld en inmiddels wordt in diverse gemeenten in de Provincie Zuid-Holland met deze methodiek gewerkt. **Leve Leven!** is een voorlichtingstraject gericht op wijk- en allochtone organisaties in multiculturele wijken. Nieuwe doelgroepen krijgen de handvatten aangereikt om tot een duurzame gedragsverandering te komen, die bijdraagt aan een CO2-reductie. Leefbaarheid, duurzaamheid en integratie worden verbonden doordat allochtone en autochtone buurtbewoners samen zich inzetten voor het milieu. Het project past zowel binnen het klimaatbeleid van de gemeente, als binnen het beleid voor burgerparticipatie, leefbaarheid en integratie.

Een –verontwaardigde- reactie van een Turkse deelnemer: “Waarom was deze cursus er niet eerder? Want dit is voor ons heel belangrijk om te weten.”

Methodiek

In het project *Leve Leven!* brengt *Aarde-Werk* nieuwe doelgroepen in aanraking met duurzaamheid. Binnen een gemeente wordt een netwerk van allochtonenorganisaties, wijkcentra en NME-organisaties opgebouwd. Dit netwerk dient als een klankbord voor de ontwikkeling en uitvoer van het project en draagt bij aan de duurzame continuering van het project.

Vanuit dit netwerk worden vrijwilligers en medewerkers van allochtone zelforganisaties en wijkorganisaties in multiculturele wijken opgeleid tot voorlichter. Deze training, verzorgd door *Aarde-Werk*, geeft de voorlichters concrete kennis en vaardigheden in handen, die zij binnen hun organisatie kunnen gebruiken om duurzaamheid op de agenda te zetten. Milieu-issues, zoals anders omgaan met afval, energie- en waterbesparing worden ook toegankelijk voor (allochtone) groepen die voorheen niet of nauwelijks bereikt werden met natuur- en milieu-educatieprogramma's. De voorlichters zijn breed in te zetten bijvoorbeeld tijdens taallessen, gezondheidsvoorlichtingen of op scholen.

Behalve aan duurzaamheid draagt *Leve Leven!* ook bij aan participatie en integratie van allochtonen. Deelnemers worden gestimuleerd te participeren in wijk- en buurtwerk. De opgeleide coaches worden sleutelfiguren in de wijk. Allochtone deelnemers hechten veel waarde aan de mogelijkheid die de cursus biedt, om mee te praten over leefbaarheid. Bijkomend resultaat van het project is dat er intensief contact is tussen vertegenwoordigers van natuur- en milieuorganisaties en allochtone organisaties. Hiermee wordt de dialoog vanuit de verschillende culturele invalshoeken gestimuleerd.

Inleiding

Methodiek

Doelstelling

Doelgroep

Training

Materiaal

Nieuwe projecten

Resultaten vanuit eerdere projecten

Tarieven

Doelstelling Leve Leven!

Het educatieve programma *Leve Leven!*, dat speciaal gericht is op allochtone en autochtone bewoners van multiculturele wijken, kent de volgende doelen:

- Vergroting betrokkenheid van bewoners bij hun woning en hun woonomgeving.
- Vergroting van bewust gedrag t.a.v. afval, energie, water en het binnenklimaat.
- Emancipatie van Nederlanders van allochtone afkomst
- Samenwerking tussen NME organisaties en allochtonenorganisaties.
- Geïntegreerde aanpak bevorderen van het (gemeentelijk) beleid op het gebied van integratie, leefbaarheid en duurzaamheid.

Inleiding

Methodiek

Doelstelling

Doelgroep

Training

Materiaal

Nieuwe projecten

Resultaten vanuit eerdere projecten

Tarieven

Inleiding

Methodiek

Doelstelling

Doelgroep

Training

Materiaal

Nieuwe projecten

Resultaten vanuit
eerdere projecten

Tarieven

Doelgroep

'Leve Leven!'-projecten bereiken doelgroepen op verschillende niveau's. Diverse organisaties kunnen participeren door óf een cursus aan te bieden aan de achterban, óf door medewerkers te laten opleiden tot voorlichter. De voorlichter kan vervolgens binnen de eigen organisatie de cursus aanbieden.

Organisaties:

- Wijk en buurtcentra
- Natuur- en milieuorganisaties
- Allochtone organisaties, waaronder zelforganisaties en moskeeën.

Deelnemers:

- Bewoners uit multiculturele wijken
- Achterban van allochtone organisaties
- Deelnemers aan inburgeringcursussen/taallessen

Inleiding

Methodiek

Doelstelling

Doelgroep

Training

Materiaal

Nieuwe projecten

Resultaten vanuit eerdere projecten

Tarieven

Training

Gediplomeerde trainers van Aarde-Werk leiden voorlichters op die vervolgens voorlichtings-bijeenkomsten en cursussen kunnen geven. Ook worden de voorlichters getraind op het werven en begeleiden van deelnemers. De voorlichters kunnen vervolgens breed ingezet worden om cursussen en voorlichtingen te geven binnen diverse organisaties. Tijdens een cursus van vier dagen kunnen ze twee thema's behandelen of tijdens een eenmalige voorlichtingsbijeenkomst 1 thema. Daarnaast kan eventueel een excursie, bijvoorbeeld naar een waterzuiveringinstallatie of kringloopcentrum aangeboden worden.

De thema's zijn:

- **Energiebesparing:** Hoe is in het huishouden efficiënt energie te besparen? Basale kennis over de meters, isolatie en milieverschillen van gas en elektriciteit.
- **Luchten en ventileren:** wat zijn de gezondheids- en milieueffecten van ventileren? Ook het gebruik van open keukengeiser, ventilatiekanalen en het verschil tussen luchten en ventileren wordt behandeld.
- **Waterbesparing:** Wat zijn de effecten van watervervuiling en waterverspilling en hoe kan dit tegen gegaan worden? Het effect van bijtende stoffen in het water, de werking van een rioolwaterzuivering en de kosten van water worden behandeld.
- **Afval:** Hoe kan afval het beste worden aangeboden? Verschil tussen huishoudelijk en chemisch afval wordt besproken, evenals het tegengaan van zwerfvuil. Cursisten krijgen een 'afvalkwartet' mee naar huis.

Materiaal

In de 'Leve Leven!'-projecten wordt gebruik gemaakt van het educatieve materiaal 'Leve Energie'. Aarde-Werk is de enige licentiehouder van dit materiaal ontwikkeld in Nederland door *aarde-educateur* Yvonne Feijen en *ontwerper* Carla Feijen. Dit kleurrijke materiaal kenmerkt zich door het gebruik van veel foto's en symbolen in plaats van tekst. Zo is het ook geschikt voor deelnemers die Nederlands als tweede taal spreken of bezig zijn Nederlands te leren en geeft het de coach de ruimte om (deels) in de eigen taal de cursus te geven. Het is flexibel materiaal, wat door de coach op verschillende manieren kan worden ingezet om de doelgroep te bereiken.

Inleiding

Methodiek

Doelstelling

Doelgroep

Training

Materiaal

Nieuwe projecten

Resultaten vanuit eerdere projecten

Tarieven

Inleiding

Methodiek

Doelstelling

Doelgroep

Training

Materiaal

Nieuwe projecten

Resultaten vanuit
eerdere projecten

Tarieven

Nieuwe projecten

Op basis van de *Leve Leven!*-methodiek ontwikkelt Aarde-Werk nieuwe projecten in opdracht van gemeenten. In overleg worden de lokale projectpartners gezocht en een specifieke aanpak ontwikkeld aansluitend bij de doelstellingen van het gemeentelijk beleid. Zo kan er in samenwerking met bijvoorbeeld GGD's en woningcorporaties een voorlichtingstraject op het gebied van preventie gezondheidszorg en binnenhuisklimaat ontwikkeld worden. Of er kan in samenwerking met een kringloopcentrum in een moskee voorlichting over afval scheiden aangeboden worden.

Ook verzorgt Aarde-Werk communicatie trajecten om de sociale kant van de Duurzame Stedelijke Vernieuwing vorm te geven, waarbij de *Leve Leven!*-methodiek het uitgangspunt vormt.

Tarieven voor projecten-->

Inleiding

Methodiek

Doelstelling

Doelgroep

Training

Materiaal

Nieuwe projecten

Resultaten vanuit
eerdere projecten

Tarieven

Resultaten vanuit eerdere projecten

Leve Leven! Den Haag, Dordrecht en Leiden

Sinds 2002 voert Aarde-Werk met partners in de gemeenten Den Haag, Dordrecht en Leiden het project *Leve Leven!*, over energiebesparing en anders omgaan met water en afval, uit.

In het project *Leve Leven!* zijn in de drie steden bijna 40 coaches opgeleid en meer dan 500 huishoudens bereikt. Deze huishoudens hebben de handvaten gekregen om op een duurzame manier met water, energie en afval om te gaan. Met het materiaal dat zij mee naar huis krijgen kunnen ze bezig blijven met duurzaam en plezierig wonen.

Duurzame Klimaatverbetering

Tijdens het vervolproject Duurzame Klimaatverbetering (DKV) is het accent hoofdzakelijk bij energiebesparing en gezond binnenklimaat gelegd. In dit vervoltraject is er ook een samenwerking aangegaan met Mondriaan Educatie in Den Haag, die o.a. inburgeringcursussen verzorgt. Tijdens een milieu-themaweek zijn

op zes locaties voorlichtingen gegeven binnen het taalonderwijs. Meer dan 200 huishoudens zijn op deze manier bereikt. Ook in de gemeenten Leidschendam/Voorburg en Gorinchem heeft Aarde-Werk een *Leve Leven!* – project uitgevoerd. Er zijn 22 voorlichters opgeleid.

(vervolg ->)

Inleiding

Methodiek

Doelstelling

Doelgroep

Training

Materiaal

Nieuwe projecten

Resultaten vanuit
eerdere projecten

Tarieven

Resultaten vanuit eerdere projecten (vervolg)

GGD Rotterdam-Noord

Voor migranten in Rotterdam-Noord heeft Aarde-Werk voor 9 GGD voorlichters van Turkse afkomst een voorlichting ontwikkeld en uitgevoerd over energiebesparing en gezond wonen. In een half jaar hebben 275 huishoudens voorlichting van deze GGD-medewerkers gekregen. Voor het geven van de cursussen aan allochtone inwoners is gebruik gemaakt van bestaande netwerken van buurtwerk, GGD's en welzijnswerk.

Onderzoek: Religie, migranten en duurzaamheid

In opdracht van de Provincie Zuid-Holland heeft Aarde-Werk een onderzoek uitgevoerd onder Islamitische sleutelfiguren, waaronder Imam's. Uit dit onderzoek blijkt dat er grote interesse bestaat onder deze groepen om betrokken te worden bij de milieuvorlichting. In samenwerking met een Turkse organisatie wordt nu een training voor Imam's ontwikkeld, die vervolgens voorlichting kunnen geven aan hun achterban.

Tarieven

Aan de lijst met tarieven wordt nog gewerkt.

Inleiding

Methodiek

Doelstelling

Doelgroep

Training

Materiaal

Nieuwe projecten

Resultaten vanuit
eerdere projecten

Tarieven